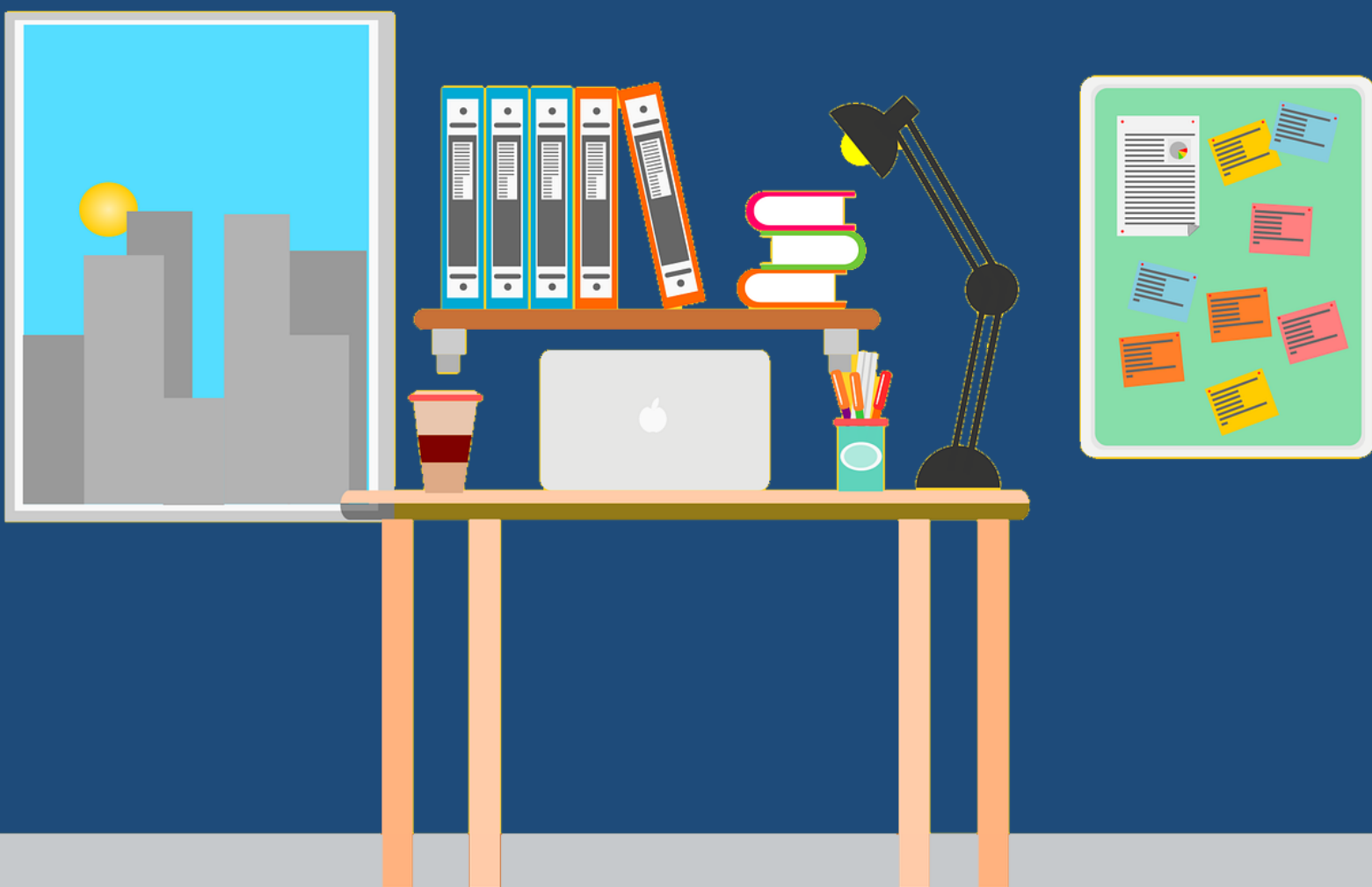

Handlingsplan og prinsippprogram

2021 - 2023

Innholdsfortegnelse

Dysleksi Norges handlingsplan for neste periode	3
Hovedsatsinger 2021 - 2023	3
Lærings- og mestringssenter - folkehøyskole	3
Utredningspraksis	3
Mål.....	4
Prinsippprogram.....	6
Organisasjon	6
Godt samfunn	6
God barnehage og skole	6
Kartlegging og diagnostisering.....	7
Læringsstøttende teknologi og tilrettelegging	7
Tilpasset opplæring og spesialundervisning	8
Kompetanseheving	8
Fritak og vurdering	9
God høyere utdanning.....	9
Inkluderende arbeidsliv	9

Dysleksi Norges handlingsplan og prinsippprogram ble vedtatt på Dysleksi Norges landsmøte i september 2021. Tilleggsforslag er merket i kursiv.

Dysleksi Norges handlingsplan for neste periode

Handlingsplan og prinsipprogram

Perioden 2021-2023

Dysleksi Norge er en organisasjon for alle med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker. Dysleksi Norge er landsomfattende og partipolitisk nøytrale. Dysleksi Norge er en demokratisk medlemsorganisasjon. Organisasjonen jobber for å ivareta interessene til våre medlemmer gjennom oppsøkende informasjonsarbeid, individuell veiledning og andre medlemstilbud.

Hovedsatsinger 2021 - 2023

Lærings- og mestringssenter - folkehøyskole

Landsmøtet i 2018 vedtok at organisasjonen skulle opprette et eget lærings- og mestringssenter for organisasjonens medlemmer. Senteret skulle være identitetsskapende og et sted for omfattende organisasjonsutvikling i form av kurs for medlemmer, tillitsvalgte og for pedagogisk kompetanseutvikling.

Landsmøtet ga mandat til å utrede mulighetene for et slikt senter med nødvendig analysearbeid i forkant av en videre behandling på neste landsmøte.

Foreløpige analyser viser at markedet for et senter slik det ble beskrevet med kortvarige kursopplegg for elever med spesifikke lærevansker er krevende. Den overordnede idéen om et lærings- og mestringssenter kan likevel ivaretas gjennom å arbeide for å etablere en folkehøyskole. Folkehøyskoler er regulert, har et eksisterende marked, og utløser både drifts- og investeringstilskudd dersom vilkårene er oppfylt. En folkehøyskole kan dessuten ha annen virksomhet i tillegg til folkehøyskoledriften.

Landsstyret ønsker derfor å sende inn en søknad om etablering av en folkehøyskole innen mai 2022. Det orienteres om arbeidet på landsmøtet.

Utredningspraksis

En utredning av eventuelle lærevansker sikrer ikke videre tiltak eller hjelp. Den er likevel en forutsetning for videre oppfølging. For organisasjonens medlemmer er utredningspraksis svært viktig. Det inkluderer retten til å bli utredet, finansiering av utredning uavhengig av alder og livssituasjon, god kompetanse i lokale fagmiljø og systemer som sikrer at utredning følges opp med riktige tiltak. Organisasjonens medlemmer ga også klart uttrykk for at dette er viktig for dem både gjennom medlemsundersøkelsen i 2017 og 2019. De tre sakene som medlemmene er mest opptatt av er kompetanse, kvalifisert hjelp og at utredning må skje tidligere. I 2020 lanserte Dysleksi Norge en rapport om utredningspraksis basert på en undersøkelse gjennomført av Norstat på oppdrag fra Dysleksi Norge. Denne viser flere utfordringer. Rapporten viser at utredning gjennomgående skjer for sent, svak utredningskompetanse, særlig på matematikkvansker, og store geografiske forskjeller. I tillegg viste rapporten betydelige kjønnsforskjeller. Jenter med spesifikke lærevansker blir i liten grad fanget opp i Norge. På bakgrunn av dette foreslår landsstyret at organisasjonen i perioden 2021-2023 særlig skal jobbe med utredningspraksis. Dette fremgår gjennom flere tiltak i den foreslåtte handlingsplanen.

Mål

1. Mål for organisasjonen

1.1 Vekstmål for organisasjonen

- 15 000 medlemmer, hvorav minst 13 000 personlige medlemmer
- 300 årlige medlemsaktiviteter fordelt på alle landets fylker
- 150 registrerte likepersoner, i samtlige fylker
- 1 større presseoppslag i måneden
- øke medlemstilfredsheten på synlighet til 80 %
- øke tilfredsheten på medlemsveiledning til 90 %
- ha minst 1 større prosjekt i samarbeid med en aktuell faglig samarbeidspartner pr år
- ha minst 1 større forskningsprosjekt pr år.

1.3 Organisasjonsmål

- Gjennomføre årlig sommerleir for å sikre et tilbud til medlemmer som ikke tilhører et lokallag samt språkskole til England.
- opprette en nasjonal likepersonstelefon/hjelpetelefon bemannet av frivillige.
- søke om etableringen av en folkehøyskole innen mai 2022.
- Utvikle digitale ressurser særlig for medlemmer og «skolemedlemmer» under arbeidstittelen medlem + og skolemedlem +
- sørge for kompetanseheving i organisasjonen gjennom videreutvikling av kompetansehevingsstrategien i Dysleksi Norge Akademiet og regionsatsing.

1.4 Mål for lokallag

- Alle lokallag skal ha minst én medlemsrettet aktivitet pr år.
- Alle lokallag skal ha som ambisjon å arrangere aktiviteter for bredden i medlemsmassen, det vil si medlemmer med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker, for barn, ungdom og voksne.
- Lokallagene skal jobbe for å rekruttere nok frivillige til å innfri sine forpliktelser.
- Lokallagene skal jobbe for medlemsverving.

2. Mål for et godt samfunn

2.1 Dysleksi Norge skal særlig prioritere å bistå enkeltpersoner og medlemmer i enkeltsaker der det kan antas å bidra til en endring i rettspraksis og dermed gagne flere medlemmer over tid.

2.2 Dysleksi Norge skal i perioden jobbe for en bedre utredningspraksis som både er sikret gjennom lokal og nasjonal kompetanse, tilfredsstillende systemer og rettigheter for elever i barnehage/skole og voksne uavhengig av opplærings situasjon.

2.3 Dysleksi Norge skal jobbe for klare rettigheter til ordinært datautstyr som tilfredsstillende den enkelte elevs behov for ekstra programvare.

2.4 *Dysleksi Norge skal gjennom sine fylkes- og lokallag jobbe for å sikre at kunnskapen om lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker skal bli en del av oppvekstpolitikken i norske kommuner. Dette skal gjøres gjennom å arbeide med å informere kommunenes administrasjon og politikere.*

3. Mål for en god barnehage og skole

- 3.1 Dysleksi Norge skal utarbeide og utgi faglige retningslinjer om spesifikke språkvansker / utviklingsspråkvansker.
- 3.2 Dysleksi Norge skal jobbe for at det utarbeides offentlige nasjonale anbefalinger for oppfølgingen av personer med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker.
- 3.3 Dysleksi Norge skal jobbe for at spesifikke lærevansker (dysleksi, dyskalkuli og SSV) tas inn i rammeplanen for grunnskolelærere på en tilfredsstillende måte.
- 3.4 Dysleksi Norge skal jobbe for at elever med spesifikke lærevansker fortsatt sikres med individuelle rettigheter og at systemet rundt eleven styrkes og sikres (jfr. pkt 44 og 45 i prinsippprogrammet).
- 3.5 Dysleksi Norge skal fortsette satsingen på dysleksivennlig skole.

4. Mål for en god høyere utdanning

- 4.1 Dysleksi Norge skal jobbe for at det gis produksjonsrett av lydbøker til studenter med lesevansker.
- 4.2 Dysleksi Norge skal jobbe for å styrke rettighetene til tilrettelegging i høyere utdanning.

5. Mål for et inkluderende arbeidsliv

- 5.1 Dysleksi Norge skal for å inngå samarbeid med fagforeninger der vi gir opplæring i hvordan de kan støtte sine medlemmer med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker.
- 5.2 Dysleksi Norge skal utvikle dysleksivennlig arbeidsplass.
- 5.3 *Dysleksi Norge skal arbeide for dysleksivennlige lærlingeplasser.*
- 5.4 *Dysleksi Norge skal jobbe for at flere skal gjennomføre fagbrev.*

Prinsippprogram

Organisasjon

1. Dysleksi Norge skal være en inkluderende og trygg organisasjon for alle med lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker.
2. Dysleksi Norge skal være interessepolitisk aktive, men partipolitisk uavhengige.
3. Dysleksi Norge mener at god brukermedvirkning er avgjørende for kvaliteten på offentlige tjenester, og at samarbeid mellom brukere og anerkjente fagmiljøer skaper de beste løsningene.
4. Organisasjonen skal satse på å ha et omfattende og variert kurstilbud for alle medlemmer.
5. Organisasjonen skal støtte opp under engasjement blant ungdom og anerkjenne ungdom som en unik verdi på lokalt og sentralt plan.

Godt samfunn

6. Dysleksi Norge mener at alle har et samfunnsansvar for å redusere barrierer i samfunnet for personer med lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker.
7. Dysleksi Norge mener at svake ferdigheter i lesing, skriving, språk og regning kan være sosialt ekskluderende og et av vår tids største samfunnsproblem.
8. Dysleksi Norge mener at sosial rettferdighet innebærer faktisk og fullstendig mulighet for deltagelse i arbeidslivet og utdanning, og som samfunnsborger.
9. Dysleksi, dyskalkuli og spesifikke språkvansker er vedvarende vansker og må anerkjennes som det.
10. Dysleksi Norge mener at allmennheten vet for lite om hva disse gruppene strever med, og at generell folkeopplysning, særlig om tilleggsvansker, er nødvendig.
11. Dysleksi Norge er enig i prinsippet om universell utforming og mener at en generell digitalisering av samfunnet sammen med lettest og tilgjengelig språk er de to viktigste enkeltfaktorene for vår gruppe. Vi mener også at universell utforming for vår gruppe ikke er godt nok kartlagt.
12. Dysleksi Norge mener dog at universell utforming av samfunnet ikke er tilstrekkelig for enkeltindividet. Individuelle tilpasninger som for eksempel læringsstøttende teknologi er fortsatt svært viktig.
13. Tilgang til og opplæring i læringsstøttende teknologi er avgjørende for personer med lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker i alle livsfaser, uavhengig av utdanningssituasjon.
14. Tilrettelegging for utvikling av lettest litteratur og lydbøker er viktig for sosial inkludering og å fremme leselyst.
15. Lydbøker bør distribueres via folkebibliotekene, og personer med lesevansker må ha lik tilgang til slike bøker som synshemmede.
16. Vi mener at personer som strever med basisferdighetene, må ha rett på tilpasset opplæring i alle livsfaser.
17. Det stadig sterkere samfunnskravet om digitalisering er en stor fordel for vår medlemsmasse totalt sett, men kan også virke ekskluderende for en del av medlemsmassen for eksempel på grunn av alder, men også digitale ferdigheter.

God barnehage og skole

18. Alle barnehager og skoler må ha som mål å ivareta dem med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker.
19. All opplæring må være tilgjengelig for personer med lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker.

20. Barn og ungdom med spesifikke lærevansker kan være særlig utsatt for mobbing. Det er viktig at barnehager og skoler jobber systematisk for å unngå synlig og usynlig mobbing.
21. Vi mener at foresattes eventuelle utfordringer må ses i sammenheng med barnas/ungdommens vansker.

Kartlegging og diagnostisering

22. Forebyggende arbeid må starte allerede i barnehagen. Det er ingenting som heter «for tidlig» innsats. Innsats skal også skje mens barnet venter på utredning eller andre tiltak.
23. Systematisk observasjon av alle barns språk er avgjørende for å fange opp og følge opp med riktige tiltak.
24. Ulike former for kartlegging er avgjørende for å vurdere hva slags forebyggende og kompenserende hjelp den enkelte trenger.
25. Det må være klare regler rundt diagnosesetting, herunder hvem som kan sette diagnose, etter hvilke kriterier og til hvilket tidspunkt.
26. Det må være en saksbehandlingsfrist hos PPT på maksimalt 3 måneder og en refusjonsordning som trer inn hvis fristen brytes.
27. Det må innføres en rett til utredning for spesifikke lærevansker, som er uavhengig av alder og livssituasjon.

Læringsstøttende teknologi og tilrettelegging

28. Læringsstøttende teknologi er kompenserende og ikke til hinder for utvikling av lese- og skriveferdigheter. Elever med lese- og skrivevansker må få tilgang til læringsstøttende teknologi. Å ha tilgang til et hjelpemiddel innebærer både å ha fått innvilget programmet og opplæring i å bruke det.
29. Når personer med spesifikke vansker skal gjennomføre prøver/ tester, må de få bruke kompenserende læringsstøttende teknologi og andre typer særskilt tilrettelegging som lar dem vise hva de kan.
30. Elever med spesifikke lærevansker må få bruke læringsstøttende teknologi i all opplæring.
31. Læreren har et særlig ansvar for å ufarliggjøre læringsstøttende teknologi og støtte eleven til å bruke dem.
32. Elever i grunnopplæringen med behov for det må sikres tilgang til det datautstyret de trenger for å få utbytte av opplæringen uten merkostnader for foresatte. Gratis-prinsippet i norsk skole må også gjelde ved behov for ekstra datautstyr. PC-støtten for ordinært datautstyr bidrar noen ganger til ansvarsulverisering.
33. Ny teknologi må gjøres tilgjengelig for de som har behov for det.
34. Elever med spesifikke skrivevansker bør ikke trekkes for stavefeil på eksamen/prøver.
35. Elever med dyskalkuli må få bruke kalkulator på hele eksamen.
36. Det er vanskenivået til eleven som skal avgjøre tilretteleggingsbehov, ikke elevens faglige nivå. Det er bekymringsfullt at noen elever mister rettigheter når de presterer faglig høyt.
37. Dysleksi Norge mener at læringsstøttende teknologi skal være tillatt på nasjonale prøver for elever med spesifikke vansker av to grunner. 1. Det er et nederlag for eleven å prøves uten læringsstøttende teknologi. 2. Resultatene kan fungere som en målestokk på kvaliteten på tilpasset opplæring for elever med spesifikke vansker.
38. Alle elever som strever, må få tilrettelagte læremidler (eks. lærebøker, øveprogrammer osv.).
39. Dysleksi Norge mener at alle bøker som produseres med det formål å være lærebøker i grunnopplæringen, må ha et tilpasset format for å få støtte / for å være godkjente lærebøker.

Tilpasset opplæring og spesialundervisning

40. Den ordinære opplæringen må bli bedre for at behovet for spesielle tiltak skal bli mindre. Å redusere spesielle tiltak kan ikke være et mål i seg selv, men forstås som en konsekvens av andre tiltak.
41. Spesialundervisning eller andre former for spesielle tiltak er fortsatt viktig og må fungere som et sikkerhetsnett for de elevene som ikke får utbytte av ordinær opplæring.
42. Spesialundervisning må gjennomføres av fagkvalifisert personell. Ved bruk av assistenter må dette særlig begrunnes og ha en faglig verdi.
43. Nivådeling er en forenkling av tilpasset opplæring. Det vil være vanskelig å plassere elever med spesifikke vansker etter nivå. Dysleksi Norge støtter ikke-varig nivådeling som for eksempel intensive lesekurs/datakurs, men stiller ellers spørsmålsteget ved om varig nivådeling gir ønsket faglig utbytte.
44. Elever med spesifikke lærevansker må ha individuelle rettigheter i skolen:
 - rett til utredning av en eventuell lærevanske og rett til å få en uavhengig vurdering av opplæringsmuligheter og forhold som har betydning for opplæringen.
 - Elever med vansker må få tidlig forebyggende hjelp, som reduserer deres senere vansker så mye som mulig for den enkelte.
 - Elever med spesifikke lærevansker må få tilrettelagt eksamen og prøvesituasjonen så de får vise hva de kan.
 - Ulike fritaksordninger, for eksempel fra sidemål og fremmedspråk må bestå, uten at fritaksordningene fører til formelle konsekvenser i videre utdanning.
 - Elever med spesifikke lærevansker må få tilgang til PC og læringsstøttende teknologi i alle fag.
 - Elever med spesifikke lærevansker må få tilrettelagt alt fagstoff (som lydbok, digital bok eller andre løsninger som passer for eleven).
 - Elevene må fortsatt ha en individuell rett til en opplæring som gir dem et forsvarlig utbytte, utover skolens plikt til å tilby det samme.
45. Systemet rundt eleven må også være egnet til å gi riktig hjelp:
 - Lærerne må ha nødvendig kompetanse og/eller et system for å hente nødvendig kompetanse.
 - Det må sikres at kommune/skole/PPT har tilgang til veiledning og bistand i saker der de ikke selv har kompetanse.
 - Det må også sikres at elever som tilhører en kommune/skole/ PPT som ikke selv søker slik bistand, også får hjelp og støtte.
 - Det er avgjørende at det finnes en sentral og overordnet faginstans som kan gi slik hjelp og støtte som beskrevet i de to forrige punktene, i tillegg til kompetanse lokalt.
 - Kartleggingsprøver som brukes i skolen, må bli bedre og brukes på riktig måte og til rett formål. To eksempler på det motsatte er at det ikke gis mulighet for tilrettelegging på nasjonale prøver, og at elevene bes om å trene på Udirs kartleggingsprøver. (Merknad: Kartleggingsprøvene skal avdekke risiko for lærevansker. Å trene på disse vil føre til at elever som trenger hjelp, ikke fanges opp. Nasjonale prøver skal måle leseforståelse. Når tilrettelegging med talesyntese forbys, er det egentlig avkodingsferdigheter som måles.)

Kompetanseheving

46. Dysleksi Norge mener at alle ansatte i skolen som jobber med elever må ha kunnskap om lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker. Dette må inngå i lærerutdanningen. I tillegg må lærere få tilbud om etterutdanning og videreutdanning.
47. Dysleksi Norge mener at alle ansatte i barnehager må ha kunnskap om språkvansker/SSV.

48. PPT må ha kompetanse om kartlegging, utredning og tiltak. PPT og fagmiljøene Statped må samarbeide tett der det er nødvendig.

Fritak og vurdering

49. Elever med påviste utfordringer i fremmedspråkfag må gis gode og fleksible fritaksordninger. Noen elever behøver karakterfritak, noen opplæringsfritak, mens for andre kan et alternativt muntlig fag passe best. I tillegg til en fleksibel fritaksordning vil organisasjonen støtte et eventuelt forslag/innspill om valgfritt fremmedspråk.
50. Debatten om karakterer er et sidespor. Det som er vesentlig, er gode vurderinger og gode tilbakemeldinger, herunder undervisvurderinger.

God høyere utdanning

51. Alle elever med spesifikke vansker må få tilrettelagt eksamen med ekstra tid og datamaskin med læringsstøttende teknologi. At diagnosepapirene er gamle, er ikke gyldig avslagsgrunn.
52. For mer omfattende tilrettelegging kan studiestedet kreve en ny faglig vurdering. Studiestedet må i tilfelle finansiere dette. Studiestedet kan ikke systematisk avslå mer omfattende tilretteleggingsformer, disse må vurderes individuelt.
53. Studiestedet kan ikke legge opp til systemer der studenten fratas muligheten til å bruke læringsstøttende teknologi som ifølge en individuell vurdering er den beste for studenten.
54. Studiestedets tilretteleggingsansvarlige må ha god kompetanse om lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker, og hva som er god tilrettelegging for disse.
55. Instansene som vurderer søknader og klager, må ha/innhente tilstrekkelig fagkompetanse som legges til grunn for avgjørelsen deres.
56. Studenter må få informasjon om de rettighetene de har på studiestedet, og eventuelt hos studiestedets samarbeidspartnere i utlandet.
57. Studiestedet må tilstrebe å tilrettelegge forelesninger gjennom f.eks. tilgjengeliggjøring av presentasjon, lydopptak, e.a.
58. Dysleksi Norge mener det må være gode og fleksible inntaksordninger som fungerer for alle, også de med spesifikke vansker.
59. Studiestedet bør ha et forum for brukermedvirkning for studenter med særlige behov.
60. Studenter med lesevansker må ha produksjonsrett på lydbøker på lik linje med synshemmede.
61. Studenter bør få hjelp til å finne pensum på morsmål / alternativt pensum til engelsk.
62. Studiestedet bør tilby studieteknikkurs herunder, kurs i læringsstøttende teknologi.

Inkluderende arbeidsliv

63. Arbeidsgivere skal tilrettelegge arbeidsplassen for sine ansatte. Det kan for eksempel være gjennom innkjøp av læringsstøttende teknologi eller tilbud om kurs.
64. Dysleksi Norge mener at ingen kommuner/arbeidsplasser kan velge datasystemer som ikke er kompatible med teknologi for personer med lese- og skrivevansker, mattevansker og språkvansker. Dette bør reguleres i anbudsregelverk.
65. Personer i eller utenfor arbeid må få tilbud om kurs i lesing, skriving, regning, kommunikasjon, engelsk og læringsstøttende teknologi uavhengig av opplærings- og arbeidssituasjon. Slike kurs må være fleksible med hensyn til lengde og nivå.
66. Voksenopplæringstilbudet må styrkes. Steder der et opplæringstilbud ikke er velfungerende, må personene kunne få utgiftene til privat hjelp dekket.

67. Dysleksi Norge mener at mange mister rettigheter i Nav-systemet rett og slett fordi de ikke forstår informasjonen de får. Nav må legge vinn på å bruke et klart og enkelt språk og prioritere veiledning.
68. Engelsk blir en stadig større del av vår hverdag også på arbeidsplassen. Vi mener at dette fører til at mange voksne personer går glipp av karrieremuligheter eller utestenges fra arbeidslivet.
69. Arbeidstakere og lærlinger med spesifikke vansker må få stille på lik linje med andre som ikke har et tilretteleggingsbehov.
70. NAV må dekke alle ekstra utgifter til tilrettelegging for alle med spesielle behov i arbeidslivet.
71. NAV må tilby lese- og sekretærhjelp for personer med spesifikke språkvansker og lese- og skrivevansker.
72. NAV må tilby lese- og sekretærhjelp for personer med spesifikke språkvansker og lese- og skrivevansker.